

С. В. ЗБІТНЕВА (Київ)

ОЦІНКА ЛІКАРЯМИ-ОФТАЛЬМОЛОГАМИ УМОВ ПРАЦІ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»

Наведено результати соціологічного дослідження лікарів-офтальмологів закладів охорони здоров'я вторинного рівня надання медичної допомоги. Виявлені недоліки в організації роботи офтальмологічної служби є підґрунтям для розробки заходів з оптимізації умов праці і створення системи безперервного підвищення професійної майстерності лікарів даної категорії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: лікар-офтальмолог, заклад охорони здоров'я вторинного рівня надання медичної допомоги, умови праці, безперервне підвищення професійної майстерності, задоволеність.

В Україні проводиться активна робота з реформування системи медичної допомоги населенню [2-4]. Метою реформи є підвищення якості медичної допомоги та ефективності діяльності як окремих закладів охорони здоров'я, так і системи в цілому, при більш раціональному використанні ресурсів галузі [5;6]. З метою ефективного проведення реформи необхідне вивчення та урахування думки всіх верств населення та медичних працівників щодо проблем в організації медичної допомоги населенню, діяльності як закладів охорони здоров'я, так і медичних працівників, та шляхів усунення недоліків [1]. Це зумовлює актуальність дослідження та

визначило його напрямок і методологію проведення.

Мета роботи: вивчити оцінку лікарями-офтальмологами закладів охорони здоров'я вторинного рівня надання медичної допомоги умов праці та можливостей безперервного професійного зростання.

Матеріали і методи. Під час виконання роботи використовувався соціологічний метод. За спеціально розробленою анкетною були опитані лікарі-офтальмологи закладів охорони здоров'я центральних районних та міських лікарень семи областей України. Дані про респондентів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Характеристика респондентів

Характеристика	Кількість	
	абс.	%
Стать		
Чоловіки	12	11,9
Жінки	89	88,1
Кваліфікаційна категорія:		
- вища	23	23,7
- перша	37	36,7
- друга	29	28,7
- не атестовано	12	11,9

Як видно з таблиці 1, всього опитано 101 лікар-офтальмолог, з яких чоловіки склали 11,9 %, а жінки – 88,1 %. Активність респондентів складала 89,2 %, роздано 120 анкет. Отримано 107 заповнених анкет. Статистичній обробці підлягала 101 анкета, 6 анкет не підлягали статистичній обробці у зв'язку з їх неякісним заповненням. Заповнення анкет лікарями-офтальмологами

проводилося під час проведення днів спеціаліста та семінарів після роз'яснення мети проведення дослідження. Із опитаних 36,7 % атестовані на першу кваліфікаційну категорію, 28,7 % – другу, 23,7 % – вищу кваліфікаційну категорію та 11,9 % є не атестованими, а сертифікованими лікарями-спеціалістами.

Результати дослідження та їх обговорення. На першому етапі дослідження нами вивчалось питання щодо наявності умов для виконання лікарями-офтальмологами покладених на них професійних обов'язків (табл. 2).

За даними соціологічного опитування лікарів-офтальмологів (табл. 2), 36,6 % респондентів забезпечені необхідними приміщеннями для надання медичної допомоги пацієнтам з хворобами органу зору, причому тільки у 28,7 % випадків приміщення відповідають технічним та санітарно-гігієнічним вимогам. Респонденти вказали, що 26,7 % із них забезпечені сучасним обладнанням та 30,7 % – сучасним офтальмологічним інструментарієм, а 43,6 % забезпечені необхідними лікарськими засобами.

Далі нами вивчався рівень морального задоволення лікарів-офтальмологів від роботи, що вони виконують, та їх задоволеності розміром заробітної плати (табл. 3). Дані таблиці 3 вказують на те, що рівень морального задоволення від виконаної роботи є достовірно вищим ($p \leq 0,05$), ніж рівень задоволеності розміром заробітної плати. Так, повністю отримують моральне задоволення від своєї праці 28,7 % респондентів, тоді як рівень заробітної плати задовольняє всього 6,9 % опитаних. Водночас повністю не отримують морального задоволення від своєї роботи 5,9 % респондентів, а рівень заробітної плати повністю не задовольняє 36,6 % опитаних.

Таблиця 2. Оцінка лікарями-офтальмологами умов для надання медичної допомоги пацієнтам

Показник	Позитивна оцінка		Негативна оцінка		Не визначився	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Наявність необхідних приміщень	37	36,6	57	57,5	7	6,9
Відповідність приміщення технічним та санітарно-гігієнічним вимогам	29	28,7	61	61,4	11	10,9
Забезпеченість сучасним обладнанням	27	26,7	65	65,4	9	8,9
Забезпеченість сучасним інструментарієм	31	30,7	65	65,4	5	4,9
Забезпеченість необхідними лікарськими засобами	44	43,6	50	50,5	7	6,9

Таблиця 3. Задоволеність лікарів-офтальмологів виконуваною роботою та розміром заробітної плати (%)

Показник	Так	Скоріше так, ніж ні	Скоріше ні, ніж так	Ні	Важко відповісти
Моральне задоволення	28,7	32,8	26,7	5,9	5,9
Задоволеність розміром заробітної плати	6,9	18,9	28,7	36,6	8,9

Наступним кроком дослідження було вивчення можливості лікарів-офтальмологів безперервно підвищувати свою професійну майстерність. Отримані в ході статистичної обробки анкет результати наведені в таблиці 4. В категорію «Не

визначився» були віднесені результати статистичної обробки анкет, коли респонденти вказали, що даний вид активності ними не використовувався.

Таблиця 4. Умови для безперервного підвищення лікарями-офтальмологами професійної майстерності

Показник	Позитивна оцінка		Негативна оцінка		Не визначився	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Безоплатне проходження ПАЦ	43	42,6	46	46,5	12	11,9
Безоплатне проходження курсів тематичного удосконалення	27	26,7	62	62,4	12	11,9
Участь у тренінгах	19	18,8	82	81,2	-	-
Участь у роботі наукових конференцій	23	22,8	78	77,2	-	-
Участь у роботі професійних з'їздів	12	11,9	89	88,1	-	-
Участь у засіданнях професійних асоціацій	5	4,9	96	95,1	-	-
Підписка професійних науково-практичних журналів	21	20,8	80	79,2	-	-
Регулярна (не рідше 1 разу на місяць) робота в медичній бібліотеці	7	6,9	91	90,2	3	2,9
Пошук професійної інформації через Інтернет	25	24,7	76	75,3	-	-

Дані таблиці 4 вказують на низьку можливість лікарів-офтальмологів лікарень другого рівня надання медичної допомоги безперервно підвищувати свій професійний рівень. Так, тільки 42,6 % респондентів мають можливість безоплатно проходити ПАЦ та 26,7 % – курси тематичного удосконалення. При цьому 81,2 % не брали участь у тренінгах з впровадження сучасних методів діагностики та лікування хвороб органа зору, 77,2 % – роботі наукових конференцій,

88,1 % – з'їздів, 95,1 % – засіданнях професійних асоціацій. Мають підписку на професійні наукові видання 20,8 % опитаних та 6,9 % із них регулярно відвідують медичну бібліотеку. Пошук професійної інформації через мережу Інтернет здійснює 24,7 % респондентів.

Враховуючи отримані дані, наступним кроком дослідження було встановлення джерел отримання лікарями-офтальмологами нової професійної інформації (табл. 5).

Таблиця 5. Джерела отримання лікарями-офтальмологами нової професійної інформації

Показник	Позитивна оцінка		Негативна оцінка		Не визначився	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Передатестаційні цикли	69	68,3	5	4,9	27	26,8
Курси тематичного удосконалення	82	81,2	7	6,9	12	11,9
Участь у наукових зібраннях	23	22,8	73	72,3	5	4,9
Дні спеціаліста	71	71,3	23	22,8	7	6,9
Інтернет	25	24,7	67	66,4	9	8,9
Періодичні наукові видання	26	25,7	72	71,4	3	2,9
Монографії та інші фахові видання	9	8,9	90	88,2	3	2,9
Нормативно-правові акти, у тому числі клінічні протоколи	31	30,7	58	57,4	12	11,9
Інформація від фармацевтичних фірм	52	51,5	34	33,7	15	14,8

Наведені в таблиці 5 дані вказують на те, що головними джерелами нової професійної інформації для лікарів-офтальмологів закладів охорони здоров'я другого рівня надання медичної допомоги є курси тематичного удосконалення (81,2 %), передатестаційні цикли, які вони проходять раз на п'ять років (68,3 %), дні спеціаліста (71,3 %), інформація від фармацевтичних фірм (51,5 %) та нормативно-правові акти, у тому числі клінічні протоколи (30,7 %). Такі форми отримання нової професійної інформації, як участь у роботі різних наукових зібрань (22,8 %), вивчення періодичних наукових видань (25,7 %), монографій (8,9 %), використання мережі Інтернет (24,7 %), є для респондентів несуттєвими. В ході дослідження було встановлено, що таке джерело інформації, як «Реєстр галузевих нововведень», респондентам було невідоме.

Отримані в ході дослідження результати є підґрунтям для розробки заходів з оптимізації умов праці та створення системи безперервного підвищення професійної майстерності для лікарів-офтальмологів закладів охорони здоров'я, що надають медичну допомогу вторинного рівня.

Висновки

Результати соціологічного дослідження, проведеного серед лікарів-офтальмологів закладів охорони здоров'я вторинного рівня, показали наступне:

1. 36,6 % лікарів забезпечені необхідним приміщенням для надання медичної допомоги па-

цієнтам з хворобами органа зору, причому тільки у 28,7 % випадків приміщення відповідають технічним та санітарно-гігієнічним вимогам; забезпечені сучасним обладнанням 26,7 %, сучасним офтальмологічним інструментарієм – 30,7 %, необхідними лікарськими засобами – 43,6 % респондентів.

2. Рівень морального задоволення від виконаної роботи у лікарів-офтальмологів є достовірно вищим ($p \leq 0,05$), ніж рівень задоволеності розміром заробітної плати. Повністю отримують моральне задоволення від виконаної роботи 28,7 % респондентів, тоді як рівень заробітної плати задовольняє лише 6,9 % опитаних. Повністю не мають морального задоволення від своєї роботи 5,9 % респондентів, а рівень заробітної плати повністю не задовольняє 36,6 % опитаних.

3. Безоплатно проходити ПАЦ мають можливість 42,6 % респондентів, курси тематичного удосконалення – 26,7 %. Не брали участі у тренінгах з впровадження сучасних методів діагностики та лікування хвороб органа зору 81,2 % респондентів, в роботі наукових конференцій – 77,2 %, з'їздів – 88,1 %, засіданнях професійних асоціацій – 95,1 %; мають підписку на професійні наукові видання 20,8 % опитаних та 6,9 % із них регулярно відвідують медичну бібліотеку. Пошук професійної інформації через Інтернет здійснює 24,7 % респондентів.

4. Джерелами нової професійної інформації для лікарів-офтальмологів ЗОЗ другого рівня

надання медичної допомоги є курси тематичного вдосконалення (81,2 %), передатестаційні цикли, які вони проходять раз на п'ять років (68,3 %), дні спеціаліста (71,3 %), інформація від фармацевтичних фірм (51,5 %) та нормативно-правові акти, у тому числі клінічні протоколи (30,7 %). Такі форми отримання нової професійної інформації, як участь у роботі різних наукових зібрань (22,8 %), вивчення періодичних на-

укових видань (25,7 %), монографій (8,9 %), використання мережі Інтернет (24,7 %), є для респондентів несуттєвими.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням якості надання медичної допомоги пацієнтам з хворобами органа зору у закладах охорони здоров'я другого рівня надання медичної допомоги.

Список літератури

1. *Бахтеева Т. Д.* Эффективность деятельности предприятий по оказанию медицинских услуг : [монография]. – Донецк: ДонГУЭТ, 2002. – 110 с.
2. *Лехан В. М.* Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: український вимір / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко. – К., 2009. – 50 с.
3. *Основні шляхи подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні / за заг. ред. В. М. Лехан, В. М. Рудого.* – К., 2005 р. – 168 с.
4. *Охорона здоров'я України: проблеми та напрямки розвитку / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко [та ін.] // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України.* – 2011. – № 4.
5. *Структурна перебудова як шлях підвищення ефективності використання ресурсів системи охорони здоров'я в умовах фінансово-економічної кризи / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, В. В. Рудень, М. В. Шевченко // Охорона здоров'я України.* – 2009. – № 1 (3). – С. 18–20.
6. *Щорічна доповідь про результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2010 рік : [монографія] / за ред. О. В. Аніщенко.* – К., 2011. – 544 с.

ОЦЕНКА ВРАЧАМИ-ОФТАЛЬМОЛОГАМИ УСЛОВИЙ ТРУДА И ВОЗМОЖНОСТЕЙ НЕПРЕРЫВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА

С. В. Збитнева (Киев)

Приведены результаты социологического исследования врачей-офтальмологов учреждений здравоохранения вторичного уровня оказания медицинской помощи. Выявленные недостатки в организации работы офтальмологической службы являются основанием для разработки мер по оптимизации условий труда и создания системы непрерывного повышения профессионального мастерства врачей данной категории.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: врач-офтальмолог, учреждение здравоохранения вторичного уровня оказания медицинской помощи, условия труда, непрерывное повышение профессионального мастерства, удовлетворенность.

EVALUATION BY OPHTHALMOLOGISTS THE WORKING CONDITIONS AND OPPORTUNITIES FOR CONTINUING PROFESSIONAL GROWTH

S. V. Zbitnieva (Kyiv)

Results of ophthalmologists sociological survey secondary health care level of granting medical aid have been presented. Revealed shortcomings in the organization of ophthalmologic service are the basis for developing measures to optimization of working conditions and creations system of continuous professional growth of physicians in this category.

KEY WORDS: ophthalmologists, medical facility of secondary level medical care, working conditions, continuous professional growth, satisfaction.

Рецензент: д.мед.н., проф. С.О. Риков